

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року №384
Форма № Н – 3.03

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
Кафедра фінансів

ФІНАНСИ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
для студентів за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм»

ПОЛТАВА 2014

Автор: к.е.н., доцент кафедри фінансів Михайлова Н.В.

Рецензенти: Харченко Н.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту Полтавської державної аграрної академії.
Колодій І.М., начальник Полтавського відділення ПАТ «Дельта Банк»

Програма обговорена і схвалена на
засіданні кафедри фінансів
“30” червня 2014 р.
Протокол № 17
Зав. кафедрою фінансів

_____ проф. Єгоричева С.Б.

«Узгоджено»

Голова науково-методичної
групи з напрямку підготовки
6.140103 «Туризм»

_____ проф. Скляр Г.П.
“ _____ ” _____ 2014 р.

«Схвалено»

Голова науково-методичної
ради університету

_____ проф. Рогоза М.Є.
“ _____ ” _____ 2014 р.

ВСТУП

Навчальний курс «Фінанси» є вибірковою професійно орієнтованою дисципліною для підготовки фахівців за напрямом «Туризм».

Метою опанування навчальної дисципліни є: формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Предметом вивчення дисципліни виступають економічні відносини з приводу формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів у грошовій формі.

Основні завдання курсу: вивчення сутності, функцій та ролі фінансів у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку; теоретичних основ державних, корпоративних і міжнародних фінансів; засад функціонування фінансової системи держави.

Опанування змісту дисципліни «Фінанси» зумовлює вільне володіння студентом ґрунтовними знаннями щодо:

- предмету фінансової науки, сутності, характерних ознак, призначення та функцій фінансів, основних фінансових категорій;

- генезису і еволюції фінансів;

- правового регулювання фінансової діяльності держави, фінансової політики та фінансового механізму її реалізації;

- сутності, функцій і класифікації податків, сутності податкової системи та її організаційної побудови;

- сутності і функцій бюджету, складу доходів та видатків бюджету, бюджетного устрою та бюджетної системи;

- сутності, функцій та принципів, на яких ґрунтується страхування, класифікації і форм проведення страхування, розвитку страхового ринку України;

- сутності, функцій та інструментів фінансового ринку, структури та державного регулювання фінансового ринку в Україні;

- сутності, функцій фінансів суб'єктів господарювання, фінансових ресурсів та джерел їх формування, фінансових результатів суб'єктів господарювання;

- сутності та функції міжнародних фінансів, сфери діяльності міжнародних фінансових інститутів, особливостей фінансів міжнародних організацій;

- сутності, мети, основних завдань фінансового менеджменту як складової науки управління, механізму фінансового менеджменту та його складових.

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати: предмет фінансової науки, фінансові категорії, генезис і еволюцію фінансів як економічної категорії; фінансове право та правове регулювання фінансової діяльності, зміст державної фінансової політики; суть, функції та класифікацію податків, зміст і побудову податкової системи; визначення та функції бюджету, бюджетний устрій та склад бюджетної системи, економічну сутність доходів і видатків Державного бюджету України; економічну сутність, необхідність і роль страхування, класифікацію галузей, види і форми страхування, сутність і структуру страхового ринку, склад його учасників; сутність і класифікацію фінансового ринку, інструменти фінансового ринку; сутність фінансів суб'єктів господарювання, їх функції та основи організації; призначення, функції та складові міжнародних фінансів, сферу міжнародних фінансових відносин, склад і структуру світового фінансового ринку; фінансовий менеджмент як галузь науки управління, сутність та роль фінансового менеджменту, загальні та специфічні його функції;

вміти: аналізувати та оцінювати показники бюджету, ефективність державної фінансової політики; визначати величину виручки від реалізації продукції, прибутку суб'єкта підприємництва; потребу в оборотному капіталі та показники стану й ефективності його використання; оцінювати фінансовий стан суб'єкта підприємництва; розраховувати обсяги податків та зборів; обчислювати величини ризиків; визначати доходи, витрати, фінансові результати страхових компаній; визначати поточну вартість та прибутковість цінних паперів; розраховувати крос-курси валют.

Вивчення дисципліни «Фінанси» ґрунтується на фундаментальній підготовці студентів з таких дисциплін фахового спрямування, як «Економічна теорія», «Міжнародні економічні відносини», «Основи підприємницької діяльності», «Мікроекономіка», «Макроекономіка».

Викладання дисципліни «Фінанси» базується на Законах України, Указах Президента, Постановах Верховної Ради і Кабінету Міністрів України з фінансів, нормативних та інструктивних документах Міністерства фінансів та Національного банку України.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ I. Теоретичні засади фінансів

Тема 1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії

Предмет фінансової науки. Соціально-економічна сутність фінансів. Специфічні ознаки фінансів. Фінанси в системі ринкових відносин. Функції фінансів як форма виявлення сутності фінансових відносин. Фінансові ресурси: сутність, склад, джерела утворення та призначення. Фінансові резерви як складова частина фінансових ресурсів. Основні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Тема 2. Генезис і еволюція фінансів

Ознаки фінансів, як економічної категорії. Історичні передумови виникнення фінансів. Фактори генезису категорії фінансів. Характеристика елементів фінансових відносин за часів рабоволодіння та феодального ладу. Закономірності історичного розвитку фінансових відносин у рабовласницькому та феодальному суспільствах. Закономірності розвитку фінансів в епоху вільної

конкуренції. Специфічні ознаки фінансів в епоху вільної конкуренції. Розвиток фінансових відносин за державно-монополістичного капіталізму. Особливості фінансів за радянських часів. Фінанси України в умовах ринкової економіки.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

Діяльність фінансової системи держави як предмет фінансового права. Структура фінансової системи. Сфери і ланки фінансової системи. Фінансова політика: її суть та завдання. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Складові фінансової політики держави. Типи і види фінансової політики. Фінансовий механізм. Структура фінансового механізму. Поняття та система фінансового права. Предмет, суб'єкти і ознаки фінансового права. Особливості фінансових правовідносин. Методи фінансово-правового регулювання. Державне управління фінансами в Україні. Об'єкти і суб'єкти управління фінансами. Основні елементи управління фінансами. Організація фінансового контролю в державі. Об'єкти і суб'єкти фінансового контролю. Види і форми фінансового контролю.

Тема 4. Податки. Податкова система

Соціально-економічна сутність і функції податків в сучасних умовах. Передумови виникнення податків. Характерні ознаки податків. Функції податків. Основи класифікації податків. Елементи оподаткування. Економічна сутність, порядок визначення і сплати окремих видів прямих податків. Економічна сутність, платники, порядок обчислення і сплати непрямих податків. Характеристика місцевих податків і зборів. Податкова політика й напрямки її проведення. Критерії формування податкової політики в правовій державі. Поняття податкової системи та вимоги до неї. Принципи побудови податкової системи.

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система

Бюджет як економічна категорія, його місце і значення в системі фінансових відносин суспільства. Правова характеристика бюджету. Бюджет за матеріальним змістом. Бюджет як економічна категорія. Функції державного бюджету. Склад доходів і видатків бюджету. Офіційні трансферти. Бюджетна система та принципи її побудови. Сутність та причини виникнення бюджетного дефіциту. Основні методи фінансування бюджетного дефіциту. Поняття бюджетного устрою та його складові елементи. Поняття та стадії бюджетного процесу. Організація бюджетного процесу в Україні.

МОДУЛЬ II. Особливості фінансових відносин

Тема 6. Страхування. Страховий ринок

Сутність, призначення та функції страхування. Основні ознаки, що характеризують економічну категорію страхування. Принципи страхування. Класифікація страхування. Сфери діяльності та галузі страхування. Добровільна та обов'язкова форма страхування. Поняття страхового ринку, його види та їх загальна характеристика. Обов'язкові умови функціонування страхового ринку. Основні функції страхового ринку. Структурна побудова страхового ринку. Внутрішня структурна побудова страхового ринку. Зовнішнє оточення страхового ринку. Державне регулювання страхової діяльності.

Тема 7. Фінансовий ринок

Сутність і функції фінансового ринку. Об'єктивна передумова функціонування фінансового ринку. Призначення фінансового ринку. Переваги перерозподілу фінансових ресурсів через фінансовий ринок. Структура

фінансового ринку. Сегментація фінансового ринку. Суб'єкти фінансового ринку, їх класифікація та функції. Характеристика фінансових посередників та їх роль на фінансовому ринку. Фондова біржа. Інструменти фінансового ринку. Державне регулювання фінансового ринку.

Тема 8. Фінанси суб'єктів господарювання

Фінанси підприємств як основа фінансової системи. Загальні та специфічні ознаки фінансів підприємств. Функції фінансів підприємств. Обов'язкові передумови ефективного функціонування фінансів підприємств. Основи організації фінансів підприємств. Фактори, що впливають на організацію фінансів підприємств. Організаційно-правові форми господарювання. Фінансові ресурси підприємств. Характерні ознаки фінансових ресурсів підприємств. Власні й залучені фінансові ресурси. Грошові фонди підприємств. Формування грошових потоків та фінансових результатів суб'єктів господарювання. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання та зміст фінансової роботи. Управління фінансами підприємств.

Тема 9. Міжнародні фінанси

Сутність та функції міжнародних фінансів. Напрями руху грошових потоків у світовому господарстві. Суб'єкти міжнародних фінансових відносин. Функції міжнародних фінансів. Політика міжнародних фінансів. Передумови успішної міжнародної фінансової політики. Форми реалізації міжнародної фінансової політики. Види міжнародної фінансової політики. Валютний курс та методи його формування. Системи формування валютних курсів. Міжнародний фінансовий ринок та його структура. Призначення міжнародного фінансового ринку. Складові елементи міжнародного фінансового ринку. Фінанси міжнародних організацій та міжнародних фінансових інституцій.

Тема 10. Фінансовий менеджмент

Сутність фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Мета й основні завдання фінансового менеджменту. Принципи і функції фінансового менеджменту. Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Етапи розробки стратегії фінансового менеджменту. Тактичні цілі й завдання фінансового менеджменту. Стратегічний і оперативно-тактичний фінансовий менеджмент. Методи фінансового менеджменту. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

Список рекомендованої літератури:

Основна:

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: від 16.01.2003 № 436-IV : станом на 01.01.2013 р. / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. - Заголовок з екрана.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: від 21.06.2001 № 2542-III : станом на 01.01.2011 р. / Верховна Рада України. -Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2542-14>. - Заголовок з екрана.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 01.01.2013 р. / Верховна Рада України.- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. - Заголовок з екрана.
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III : станом на 01.01.2013 р. / Верховна Рада України.–Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>. - Заголовок з екрана.

5. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР : станом на 01.01.2013 р. / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. - Заголовок з екрана.
6. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: Закон України від 23.02.2006 р. №3480-IV станом на 01.01. 2013 р. / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>. - Заголовок з екрана.
7. Біла О.Г. Фінанси : навч. посібник / О.Г. Біла, І.Р. Чуй . – Львів: Магнолія-2006, 2010. – 390 с.
8. Вдовенко Л.О. Фінанси : навч. посібник / Л.О. Вдовенко, Н.М. Сушко, Н.Д. Фаюра. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 235 с.
9. Венгер В.В. Фінанси : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / В.В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
10. Оспіщев В.І. Фінанси : навч. посібник / В.І. Оспіщев, Л.І. Лачкова, О.П. Близнюк та ін. / За ред. В.І. Оспіщева. - 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Знання, 2008. – 366с.
11. Юрій С.І. Фінанси: підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
12. Косаріна В.П. Фінанси : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В.П. Косаріна, О.І. Комаріст, Г.М. Ярова, О.В. Тимошенко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008.-160 с.
13. Фінанси : навч. посібник / за заг ред. Меглаперідзе А.С. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 420 с.

Додаткова:

14. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. К. : Знання – Прес, 2009. – 299 с.
15. Бердар М.М. Фінанси підприємств : навч. посібник / М.М. Бердар. - К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
16. Бечко П.К. Місцеві фінанси : навч.посібник / П.К. Бечко, О.В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192с.

17. Вівчар О.Й. Місцеві фінанси : навч. посібник / О.Й. Вівчар, Я.С. Лобурко, О.Б. Курило, Т.О. Смирнова. – Львів : Львівська політехніка, 2007. – 132 с.
18. Владимиров К.М. Місцеві фінанси : навч. посібник / К.М. Владимиров, Н.І. Чуйко, О.Ф. Рогальський. – Херсон : Олдіплюс; 2006. – 352с.
19. Вовчак О.Д. Страхування : навч. посібник / О.Д. Вовчак. 3-тє видання, стереотипне. – Львів : «Новий Світ-2000», 2006. – 480с.
20. Гринькова В.М. Фінанси підприємств : навч. посібник / В.М. Гринькова, В.О. Корда [3-тє вид.]. – К. : Знання, 2006. – 423 с.
21. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 4-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО; Л. : Вид-во Львів.банк.ін-ту НБУ, 2002. – 566с.
22. Іванов Ю.Б. Податкова система : підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятник. – К. : Атака, 2006. – 920 с.
23. Карлін М.І. Фінанси України та сусідніх держав : навч. посібник / І.М. Карлін. – К. : Знання, 2007. – 589с.
24. Карлін М.І. Фінансова система України : навч. посібник / М.І. Карлін. – К. : Знання, 2007. – 324с.
25. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Л. О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К. : Знання, 2008. – 483 с.
26. Ковальчук С.В. Фінанси : навч. посібник / С.В. Ковальчук, І.В. Форкун. – Львів : «Новий світ – 2000», 2006. – 568 с.
27. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 520с.
28. Криховецька З.М. Фінанси (у питаннях і відповідях) : навч. посібник / З.М. Криховецька, С.О. Труфанова, І.І. Цигилик. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 120с.
29. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси : навч. посібник / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.В. Ковалевський. Видання 3-тє, перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
30. Машина Н.І. Міжнародне страхування : навч. посібник / Н.І. Машина. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
31. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн : навч. посібник / Л.О. Миргородська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 240с.
32. Місцеві фінанси : підручник/ За ред. О.П. Кириленко. – К. : Знання, 2006. – 677с.

33. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : навч. посібник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 504 с.
34. Олійник О.В., Філон І.В. Податкова система : навч. посібник / О.В. Олійник, І.В. Філон. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 456с.
35. Онисько С.М. Податкова система : підручник / С.М. Онисько, І.М. Тофан, О.В. Грицина, за заг. редакцією С.М. Онисько. – Львів : «Магнолія Плюс», 2004. – 312с.
36. Опарін О.В. Фінанси (загальна теорія) : навч. посібник / О.В. Опарін. – К. : КНТЕУ, 2007.–240 с.
37. Пріб К.А. Податкова система України: термінологія і формування основних положень : навч. посібник / К.А. Пріб. – К. : ЦУЛ, 2007. – 320с.
38. Романенко О.Р. Фінанси : навч.-метод. посібник / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зюзюн, А.А. Славкова. К. : КНЕУ, 2007. – 387с.
39. Сердюк О.М. Податкова система (практикум) : навч. посібник / О.М. Сердюк. – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с.
40. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств : підручник / Р.А. Слав'юк. – К. : УБС НБУ, 2007. – 550 с.
41. Стеців Л.П., Копилюк О.І. Фінанси : навч.посібник / Л.П. Стеців. –К. : Знання, 2007. – 235с.
42. Страхування : підручник / За ред. В.Д. Базилевича. - К. : Знання, 2008. – 1019 с.
43. Страхування : підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – К : КНЕУ, 2006. – 599 с.
44. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Л.С. Ситник. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.
45. Фінанси підприємств : підручник / [Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.] ; кер. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – Восьме вид., перероб та доп. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.
46. Фінанси підприємств : підручник / [Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.] ; кер. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – Восьме вид., перероб та доп. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.

Рецензія
на навчальну програму з дисципліни
«Фінанси»,
підготовлену доцентом кафедри фінансів
Полтавського університету економіки і торгівлі
Михайловою Н.В.

В умовах ринкових відносин фінанси використовуються державою як ефективний регулятор усіх сфер економічного життя суспільства. Практично всі економічні інструменти господарювання – ціноутворення, оплата праці, комерційні розрахунки, інвестиційна діяльність, кредитування, бухгалтерський облік тощо – пов'язані з фінансами. Тому курс «Фінанси» має міжгалузевий характер.

Засвоєння теоретичних засад фінансових відносин створює ту основу, на якій базується вивчення прикладних фінансових дисциплін, які розкривають конкретні питання фінансів у різних ланках фінансової системи.

Теоретичне вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» має і практичне значення, оскільки дозволяє підвищити якість управління фінансами, фінансову стійкість окремих економічних суб'єктів, фінансових систем і ринків в цілому.

Це потребує підготовки спеціалістів, що мають глибокі теоретичні і практичні знання, можуть узагальнити наявний досвід країн з розвинутою

економікою, розробити план дій щодо покращення ефективності роботи кожної ланки фінансової системи.

В комплексі загальноекономічної підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр напряму підготовки 6.140103 «Туризм» курс «Фінанси» є дисципліною за вибором навчального закладу.

Впровадження дисципліни в навчальний процес має на меті забезпечення отримання студентами глибоких знань теоретичних і методологічних основ функціонування фінансів на макро- і мікрорівнях, розвитку фінансової системи.

Представлена на рецензію програма навчальної дисципліни сформована в логічній послідовності, яка дозволяє висвітлити теоретико-методологічні основи фінансів, організації фінансових відносин.

Методична розробка відповідає вимогам, що пред'являються до такого виду робіт, рекомендується до впровадження в навчальний процес.

К.е.н., доцент кафедри
фінансів і кредиту
Полтавської державної
аграрної академії

Н.В. Харченко

Рецензія
на навчальну програму з дисципліни «Фінанси»,
підготовлену доцентом кафедри фінансів
Полтавського університету економіки і торгівлі
Михайловою Н.В.

Процеси розбудови ринкової економіки в Україні призвели до глибоких економічних змін у всіх складових ланках економічної системи, і в першу чергу – сфері фінансових відносин суспільства. Питання стабільного безкризового розвитку фінансової системи у сучасних мінливих та висококонкурентних умовах є дуже актуальним стає.

З огляду на це, виникає потреба у підготовці кваліфікованих фахівців, які зможуть приймати обґрунтовані рішення щодо створення сприятливих умов для підтримання такого стану фінансово-кредитної системи, який має характеризуватися збалансованістю, стійкістю, здатністю забезпечувати ефективне функціонування економічної сфери країни та її економічне зростання.

Впровадження даної дисципліни в навчальний процес обґрунтоване необхідністю отримання студентами глибоких знань теоретичних і практичних основ функціонування

фінансів як економічного інструменту розподілу і перерозподілу національного доходу, зняряддя контролю над створенням і використанням фондів грошових коштів.

Програма, яка представлена на рецензування, дозволить опанувати дисципліну у відповідності з навчальним планом і забезпечити набуття практичних навичок.

Методична розробка відповідає вимогам, що пред'являються до такого виду робіт, і рекомендується до впровадження в навчальний процес.

К.е.н., доцент кафедри
фінансів і кредиту
Полтавського університету
економіки і торгівлі

А.А. Фастовець